

Vedlegg B

NVE mottok 17 høringsuttalelser til konsesjonssøknad med konsekvensutredning av 23. desember 2010 for de fire kraftverkene inkludert nettløsning, hvor syv av uttalelsene omtalte nettanleggene. Til tilleggssøknad for nettanleggene av 18. mai 2012 mottok NVE syv høringsuttalelser.

1 Innkomne merknader til søknad med konsekvensutredning av 23. desember 2010 og til tilleggssøknad av 15. april 2011

Eigersund kommune behandlet saken i formannskapet den 15. juni 2011. Vedtaket ble oversendt NVE i brev av 20. juni 2011, og i de deler av dette som angår kraftledningen heter det:

1. *Kraftledning mellom Eikestad og Gya må i all hovedsak ligge i kabel.*
2. *Fremføring av 132-kV kraftledning i tilknytning til Eigersund næringspark samt kryssing av E39 må skje i kabel av hensyn til utbygging og må tas inn i konsesjonsvilkårene.*

I kommunens saksutredning fremkommer det at kommunen mener at utbyggingen av Hellelandsvassdraget vil være et positivt tiltak for Eigersund kommune og regionen som helhet. Det er også anført at kraftledningen i all hovedsak må legges i kabel i hele traseen for å ta hensyn til estetikk og unngå varige naturinngrep. Kommunen støtter uttalelse i saken fra Statens vegvesen. Kommunen vil særskilt at det skal benyttes kabel ved kryssing av Eigerstad næringsområde for å ta hensyn til bedrifter som skal etablere seg i her. Kommunen mener at kraftledningen i et eventuelt luftspenn vil beslaglegge en betydelig del av området, og vil forringe næringsparken.

Eigersund kommune skriver i egen risiko- og sårbarhetsvurdering (ROS) at kraftledningen er vurdert til å ha middels negative konsekvenser for landskapet. Det er også nevnt at det er betydelige forekomster av rødlistede fuglearter som hubro, kongeørn og vandrefalk i influensområdet.

Kommunen har vurdert fordeler og ulemper ved utbyggingen, og trekker fram at det er viktig at kommunen blir mest mulig selvforsynt med fornybar og rimelig energi, og at en sikker energiforsyning er viktig ut fra et beredskapsperspektiv. Av avbøtende tiltak mener kommunen traseen for kraftledningen mellom Gya og Eikestad bør justeres for å ta hensyn til hekkeplasser for vandrefalk.

Av ulemper ved en utbygging av Hellelandsvassdraget beskriver kommunen at de i mange år har hatt fokus på kabling av kraftledninger, men skriver også at ikke alle områder egner seg for fremføring av kabel. Kommunen oppfordrer derfor utbygger til å vurdere mer utradisjonelle trasévalg, og i større grad velge mastetyper som er tilpasset naturen de skal plasseres i. Kommunen mener planleggingen bør skje med et bredt og helhetlig miljøperspektiv. Til slutt presiserer kommunen at mest mulig av nye kraftledninger må legges i kabel der dette er praktisk mulig.

Dalane energis kommentar: *"DE har i sine planer for nettløsningen valgt å legge kabel i jord/vann mellom Terland og Gya. For strekningen Eikestad - Åmot er imidlertid en luftledning det eneste realistiske alternativet. slik DE ser det. Traseen har store høydeforskjeller og går hovedsakelig i fjellterreng.*

Når det gjelder næringsparken, har DE utarbeidet en foreløpig traséløsning, der vi håper å unngå konflikt med viktige interesser. Siden detaljplanene for parken ennå ikke er kjent, vil DE samarbeide med kommunen om en god løsning i tiden framover.

Kryssingen av E39 vil bli drøftet med vegmyndighetene og en vil finne en tilfredsstillende løsning på dette."

Fylkesmannen i Rogaland skriver i uttalelse av 17. juni 2011 at kraftledningstraseen ikke vil berøre viktige områder for vegetasjon og flora. Områder for fuglers næringssøk berøres, men ikke reirplasser. Fylkesmannen skriver at hubro, hvitryggspett, gråspett og bergirisk hekker i området mellom Gya og Eigestad, og at det i området mellom Kjelland og Byrkjemo forekommer vannfugl (ande- og vadefugl) og kulturmarksarter, blant annet vipe, vintererle og steinskvett. Sistnevnte område er i følge Fylkesmannen spesielt viktig for mange fuglearter om vinteren, blant annet havørn og sangsvane. Fylkesmannen mener at kraftledningen vil representere et betydelig kollisjonspotensial for fugl. Traseen berører også viktige leveområder for hjortedyr, og Fylkesmannen mener kraftledningen vil ha barriereeffekt de første årene etter etablering.

Fylkesmannen skriver at ledningstraseen vil berøre et inngrepsfritt naturområde (INON) på 87 km², og at ny kraftledning vil splitte opp dette området. Ifølge Fylkesmannen blir selve bortfallet av INON på ca. 2 km².

Fylkesmannen konkluderer med at utbygging av alle fire kraftverkene og kraftledningen samlet sett vil være et betydelige naturinngrep. Fylkesmannen mener at det i konsesjonsvilkårene bør settes entydige og konkrete krav til gjennomføring av anleggsarbeidene og til opprydding og tilbakeføring av midlertidige anleggsområder.

Dalane energis kommentar: ” *DE har nå valgt å legge traseen ved Tuftene lenger ned mot elva (alt.1). Derved reduseres bortfallet av INON - arealet (fra 1,2 km² til 0,4 km²) og INON området blir ikke splittet opp. Det totale arealtapet blir på ca. 1 km². Det vises her til vedlegg 2.*

De negative virkningene for fugl og hjortedyr er for øvrig beskrevet og vurdert i KUen.”

Rogaland fylkeskommune behandlet saken i fylkestinget 31. mai 2011. Vedtaket ble oversendt NVE i e-post av 7. juni 2011. I de deler av vedtaket som angår kraftledningen heter det:

- *Rogaland fylkeskommune tilrår bygging av Mjelkefoss, Tekse og Åmot kraftverk samt ny kraftlinje mellom Eikestad og Gya som omsøkt i desember 2010.*
- *Rogaland fylkeskommune mener det må knyttes følgende vilkår til utbyggingen: Undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven (§ 9) må oppfylles jfr. saksforelegget.*

I fylkesrådmannens innstilling er det referert fra konsekvensutredningen at de største negative konsekvensene er knyttet til biologisk mangfold, landskap og inngrepsfrie områder. Fylkeskommunen trekker fram at det er betydelige forekomster av rødlistede fuglearter i området, blant annet hubro, kongeørn, vandrefalk og spetter. Fylkeskommunen peker på at utbyggingen vil berøre to store inngrepsfrie naturområder (INON), som er regnet som to av de tre største i Dalane-regionen, og at det er tre områder vernet etter naturvernloven i østre del av tiltaksområdet.

I fylkesrådmannens innstilling til saken er det vurdert at det går et prinsipielt skille mellom nye inngrep og justeringer i et område som allerede er påvirket av inngrep, og inngrep i områder uten tyngre menneskelige inngrep.

Rogaland fylkeskommune skriver at de i 2006 har gjennomført en innledende registrering av tiltaksområdet jf. kulturminneloven § 9. Undersøkelsesplikten er i midlertidig ikke oppfylt i traseene for omsøkte kraftledning, og fylkesrådmannen forutsetter at undersøkelsesplikten blir oppfylt for planlagte inngrep og ved en eventuell konsesjon.

Fylkeskommunen skriver videre at det er flere nyere tids kulturminner i området, og fylkeskommunen er enig i de forslag til avbøtende tiltak som fremgår av konsekvensutredningen vedrørende kraftledningen ved Tveiti.

Dalane energis kommentar: "DE vil her bekrefte at en undersøkelse rundt Teksevatnet vil bli foretatt. Når det gjelder undersøkelsesplikten etter Kulturminneloven, vil DE forslå at disse undersøkelsene bør foregå når detaljplanene foreligger og de eksakte, fysiske inngrepsområdene er fastlagt.

Dette gjelder spesielt ledningstraseen, der bl.a. plasseringen av mastepunktene vil være en del av detaljplanleggingen.

De avbøtende tiltakene Fylkesrådmannen viser til og som omtales i søknaden er:

- *Portalen til Gya kraftstasjon må ha en utførelse som gjør at den i størst mulig grad går i ett med landskap og terreng. Portalen kan med fordel utføres i murt, lokal stein.*
- *Transformatorstasjonen på Gya anbefales flyttet slik at den blir minst mulig framtrædende i kulturlandskapet ved Gya.*
- *Kraftlinjen som krysser kulturlandskapet på Tveiti bør fargesettes og plasseres slik at linjen blir minst mulig synlig og ikke skaper silhuettvirkninger.*

Disse rådene vil bli fulgt opp av DE."

Statens vegvesen ga uttalelse i brev av 9. mai 2011. Statens vegvesen påpeker at all kryssing med kraftledning, både jordkabel og luftledning, over hovedvegstamnettet er søknadspliktig, og må avklares med vegmyndigheten. Endelig plassering av ny koblingsstasjon og en eventuell ny adkomst skal også avklares med Statens vegvesen. Statens vegvesen forutsetter at ny trasé ved Eigestad ses i sammenheng med planene for industriområdet, og ikke kommer i en eventuell konflikt med fremtidig omlegging av riksveg 42, Westlink.

Dalane energis kommentar: "Som tidlige nevnt vil DE ta kryssingen av E39 opp med Statens Vegvesen og finne en god løsning på denne. Det er for øvrig sendt og innvilget en søknad om en forhåndsdispensasjon for transport av trafo med total vogntogvekt på 130 tonn mellom Kaupanes (Egersund havn) og Gya."

Statnett SF sier i brev av 31. mai 2011 at når de planlagte spenningsoppgraderingene i østre korridor; Rød - Kristiansand, og vestre korridor; Kristiansand - Sauda er ferdigstilt er det forsvarlig å tilknytte ny kraftproduksjon fra området. Videre fokuserer Statnett på at de i henhold til FoS § 14 har stort fokus på kraftverkenes evne til å bidra med reguleringsevne. Statnett ber NVE gjøre konsesjonssøker oppmerksom på at FoS § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) skal følges, og at konsesjonær uten ugrunnet opphold søker/informerer systemansvarlig om anlegget etter at konsesjon er gitt.

Dalane energis kommentar: "DE vil rette seg etter dette."

Naturvernforbundet i Rogaland skriver i uttalelse av 30. mai 2011 at det er uakseptabelt med en ytterligere reduksjon av fylkets inngrepsfrie arealer, og at konsesjonssøknaden slik den foreligger må avvises. Naturvernforbundet mener dagens forvaltningsregime ikke ivaretar det helhetlige perspektivet, og er bekymret for de samlede virkningene for naturmiljø og friluftsliv ved en videreføring av en bit for bit utbygging av naturressursene. Naturvernforbundet er bekymret for at Dalane-regionen vil være uten inngrepsfrie naturområder om få tiår om utviklingen fortsetter. I tråd med vedtak på årsmøtet for Forum for natur og friluftsliv, Rogaland 29. mars, mener Naturvernforbundet at konsesjonssøknaden fra Dalane energi må stilles i bero inntil den igangsatte fylkesplanen for småkraftverk i Rogaland er behandlet og vedtatt.

Dalane energis kommentar: "DE vil til dette bemerke at linjetraseen bare medfører et tap på 1 km² med den nettløsningen som er omsøkt."

Familien Lauvås ved Tor Brekken har i brev av 30. mai 2011 ikke nevnte kraftledningen spesielt, men trekker fram at Dalane er et fuglerikt område med hubro og kongeørn.

Dalane energis kommentar: *"DE vil her gjøre oppmerksom på at det ikke er planlagt luftlinjer i dette området. Det vil bli ført kabel i jord og vann fram til Gya kraftstasjon og trafo og videre kabel i jord fram til Mjelkefossen kraftverk."*

2 Innkomne merknader til tilleggssøknad av 18. mai

Fylkesmannen i Rogaland skriver i brev av 22. juni 2012 at de ikke ville komme med ny uttalelse i saken, og refererte til uttalelse gitt 17. juni 2011.

Statnett SF påpeker i brev av 21. juni 2012 om at det bygges betydelig kraftproduksjon med begrenset reguleringssevne, og at dette, særlig i sommerhalvåret, kan påvirke systemdriften. Som systemansvarlig er Statnett bekymret for en utvikling der kraftsystemets evne til å regulere spenning og frekvens svekkes. Statnett mener derfor det er viktig at kraftanlegg utformes på en slik måte at anleggene kan bidra i reguleringen av både spenning og frekvens. I uttalelsen vises det til funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) som finnes på Statnetts nettsider.

Statnett påpeker at det er gitt konsesjon til mye ny kraftproduksjon under stasjonene Kielland, Åna-Sira og Bjerkreim. Denne produksjonen vil komme under samme ledningsstrekket som planlagt produksjon fra Hellelandsvassdragene, og må derfor ses i sammenheng. Statnett gjør NVE oppmerksom på at Lyse Elnett AS er i gang med en studie vedrørende nettkapasitet for ny kraftproduksjon i Sør-Rogaland med dagens nett og med fremtidige tiltak. Statnett bidrar i dette arbeidet, og studien planlegges ferdigstilt høsten 2012.

Dalane energis kommentar: *"Dalane energi vil ta hensyn til kravene i FoS og FIKS som beskrevet i hovedsøknaden."*

Lyse Elnett AS skriver i brev av 20. juni 2012 at 132 kV som systemspenning ikke er tilgjengelig i Kielland transformatorstasjon i dag. Gitt ulike scenarioer i kraftsystemutredningen for Sør-Rogaland vil dette bli tilgjengelig fra 2018 eller 2021. Lyse Elnett ser at en transformator med omsetning 132/50 kV i Åmot kan være en god løsning så lenge 50 kV fortsatt er gjeldene systemspenning i området. 50 kV planlegges faset ut, og Lyse Elnett mener derfor det vil være hensiktsmessig om de omsøkte nettanleggene er forberedt for 132 kV. Lyse Elnett mener det også kan være et mulig scenario at det blir en gjennomgående 132 kV ledning mellom Kielland og Tonstad eller mot Åna-Sira. De mener også at ledningen bør bygges med et tverrsnitt på minst Al 400 for å eventuelt kunne mate ut ytterligere kraftproduksjon. Til slutt skriver Lyse Elnett at det er omfattende planer for nye vindkraftverk og også noe vannkraftverk i søndre del av Sør-Rogaland. Det er søkt om flere kraftverk enn det er mulig å tilknytte nettet, og Lyse Elnett sier man ikke kan se bort fra at det kan komme en periode hvor tilknytningen av nye kraftverk må vente til overliggende sentralnett er forsterket. Lyse Elnett beskriver at de er i gang med en analyse for å finne ut hvor mye ny kraftproduksjon som kan tilknyttes nettet i regionen før og etter bygging av den nye sentralnettsledningen Lyse-Støleheia.

Dalane energis kommentar: *"Dalane energi forstår det slik at Lyse Elnetts innspill er i tråd med våre vurderinger og vi ser derfor ikke behov for å kommentere dette ytterligere."*

Statens vegvesen region vest viser i brev av 20. juni 2012 til tidligere innsendte brev. I tillegg påpeker Statens vegvesen at all graving langs riks- og fylkesveg, eller kryssing av disse skal avklares med vegseksjonen ved Anne Elise Njærheim (tlf: 51911295), og at eventuelle luftledninger over riks- eller fylkesveg skal avklares med Tor Steinar Nordbø (tlf: 51911682)på "Plan og forvaltning".

Dalane energis kommentar: *"Dalane energi vil ta kontakt med Statens vegvesen for å avklare kryssing av riks/fylkesveg når konsesjon foreligger. Det vil være naturlig å ta dette som en del av detaljplanleggingen."*

Egersund Næringspark AS viser i e-post av 19. juni 2012 til reguleringsplan for Eigestad industriområde hvor det er satt av eget areal til energianlegg. Egersund Næringspark AS ber om at planene legges til grunn for konsesjonsbehandlingen av Dalane Energis omsøkte anlegg. Egersund Næringspark AS ønsker også at kryssingen av næringsparken skjer med kabel slik at minst mulig areal båndlegges med byggeforbud.

Dalane energis kommentar: *"Eigersund næringspark ønsker kabel over området i stedet for luftledning. Dalane energi ønsker ikke dette. Et kabelalternativ over dette området vil være fordyrende for prosjektet. En innskutt kabel av kort lengde vil kunne skape problemer i forhold til relevern og verninnstillinger. Dalane energi ønsker derfor ikke kortere lengde enn 1000m kabel. Området består av mye fjell, slik at grøftekostnadene vil være høye, og samtidig vil endemuffer og kabelen også bidra til at kostnadene økes ytterligere. Med et kabelanlegg vil det etableres en grøft på ca 2 meters bredde, som vil være båndlagt areal i forhold til etablering av bygninger og annen infrastruktur."*

Kryssing av E-39 med kabel vil være problematisk i forhold til Statens Vegvesens bestemmelser om boring/graving gjennom europaveier, slik at luftkryssing her vil være å foretrekke. Luftlinje vil medføre et byggeforbudsbelte under og ved siden av linja. Området kan likevel benyttes til vei, parkering mv., slik at arealet i første omgang vil legge føringer på hvor bygninger kan etableres."

Plassering av koblingsanlegget innenfor det regulerte området for energiforsyning vurderes som lite hensiktsmessig, da det ikke er tillatt med T-avgreining uten bryter i regionalnettet. Følgelig må en i så tilfelle trolig etablere to koblingsanlegg i stedet for ett."

Næringsparkens regulerte område til elforsyning vil det imidlertid være behov for når næringsparken bygges ut. Det vil da være behov for arealer til nettstasjoner mv. for forsyning av området."

Marit Sahlin Lagestrand skriver i e-post av 6. juni 2012 at området hvor Toftene transformatorstasjon og veg med jordkabel er planlagt er et kulturlandskap som er rikt på kulturminner. Lagestrand påpeker at dette landskapet ikke er omtalt i opprinnelig konsesjonssøknad av 23. desember 2010. Lagestrand ønsker at kulturminnene fotograferes og registreres av det offentlige, og ber om at det gjennomføres befaring med arkeologer for å unngå at det blir gravd på feil steder. Lagestrand påpeker at den nye transformatorstasjonen ikke må etableres slik at den forstyrrer det visuelle bildet av kulturlandskapet, og at vegen ikke må bryte opp denne sammenhengen. Den nye kraftledningen mener hun må legges slik i terrenget at den blir minst mulig synlig, og at den ikke bør krysse over tuftene til et seterområde under Longebaknuten. Med en god plan mener Lagestrand at det vil det være fullt mulig å bygge både veg, deponier og transformatorstasjon uten å ødelegge verdiene i landskapet. Lagestrand skriver at de som grunneiere får støtte fra det offentlige for de registrerte gravene og restene etter middelaldergården, og mener derfor at om kulturminnene blir fjernet vil det bety et økonomisk tap for dem.

Dalane energis kommentar: *"Dalane energi oppfatter Marit Sahlin Lagestrands kommentarer slik at hun ikke er negativ til selve tiltaket, men er opptatt av at kulturlandskapet i området skal ivaretas. Dalane energi deler denne oppfatningen. Dersom konsesjon til utbygging blir gitt, vil en i forbindelse med NVEs godkjenning av detaljplanene gjennomføre kulturminneundersøkelser i området og tilpasse etablering av trafostasjon, veg og linjetrase i forhold til de funn som gjøres."*

Advokat Endre Skjørestad i HAVER Advokatfirma ANS har på vegne av Tor Olav Gya og Håkon Hinna Gya uttalt seg til tilleggsøknaden i brev av 28. juni 2012. Advokat Skjørestads klienter har

merknader til de to alternativene A og B mellom Terland og Gya. Klientene deler Dalane energis syn på at alternativ B med jordkabel i vann vil være det beste alternativet. Klientene mener at selv om området allerede er påvirket av vannkraftutbygging og kraftledninger vil alternativ A bidra til og nå en grense for hvor mange inngrep området tåler. Skjørestads klienter påpeker at kun alternativ B er omtalt i fremlagte konsekvensutredning, og krever at om alternativ A velges må det utarbeides en rapport for å vurdere konsekvensene for landskap og naturressurser. De mener alternativ A vil ha større konsekvenser for landbruksinteressene på de to eiendommene enn alternativ B, blant annet ved at ledningen vil gå over fulldyrket jord langs Gyavatnet, og at mastepunktene vil beslaglegge verdifull landbruksjord. Grunneierne vil motsette seg at det bygges kraftledning nærmere enn 100 meter fra bolighus.

Dalane energis kommentar: *"Dalane energi oppfatter at innspillet er i tråd med våre vurderinger og vi ser derfor ikke behov for å kommentere dette ytterligere."*